

Απολογισμός εργασιών

της Επιτροπής Μεταπτυχιακών Σπουδών ΕΜΠ
(1992-1996)

της Ελίτσας Παναγιωτάτου

Η Επιτροπή αποτελείται από τους κ.κ. Γ.Τσαμασφύρο, Αντιπρύτανη, Πρόεδρο της Επιτροπής, Ι.Αβαριτσιώτη, και αργότερα Ν.Ουζούνου, Μ.Γιαουτζή και Μ.Κάβουρα, Α.Γιώτη, Ρ.Δραγασάκη, Γ.Ζουπάνο, και αργότερα και Ε.Αγγελόπουλο και Μ.Δρή, Α.Κανάραχο, Ι.Κουμαντάκη, Θ.Λουκάκη, Κ.Καραλή, Α.Μιχιώτη και αργότερα Β. Βεσκούκη και Α.Λαμπρόπουλο, Χ.Τσιάνκαλο, Ε.Παναγιωτάτου, Προεδρεύουσα της Επιτροπής άρχισε τις εργασίες της από το 1992. Συγκεκριμένα:

Η Επιτροπή ασχολήθηκε:

(α) Με τη χάραξη στρατηγικής για την ανάπτυξη των Μεταπτυχιακών Σπουδών και τη δημιουργία οργανωτικού και θεσμικού πλαισίου στηρίξής τους.

(β) Με τον συντονισμό, την προετοιμασία και την οργάνωση του περιεχομένου των Σχεδίων Π.Δ. που υποβλήθηκαν στο Υπουργείο και με την υποβολή προτάσεων για χρηματοδότηση στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΚ.

(γ) Με τα τρέχοντα θέματα που αφορούν τις Μεταπτυχιακές Σπουδές.

1992-1995

Α. Σχεδιασμός και ανάπτυξη των Μεταπτυχιακών Σπουδών στο ΕΜΠ.

1. Η Επιτροπή μετά από συνεχείς συσκέψεις και ανταλλαγή απόψεων υπέβαλε (19/5/1992) Πλαίσιο Στρατηγικής για την Ανάπτυξη και την Οργάνωση των Μεταπτυχιακών Σπουδών στο ΕΜΠ, το οποίο η Σύγκλητος ενέκρινε στις 12/6/92.

Κύριο θέμα, η οργάνωση της συνεργασίας επιστημονικών περιοχών, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, η οποία αποτελεί μοχλό στρατηγικής σημασίας για τη μελλοντική ανάπτυξη του ΕΜΠ και η διεπιστημονική προσέγγιση στα μεταπτυχιακά προ-

γράμματα, η οποία θα ενισχύσει και θα αναδείξει τις πολλαπλές περιοχές, οι οποίες αναπτύσσονται σήμερα ανεπαρκώς και μεμονωμένα. Η εισήγηση περιείχε, ενδεικτικά, στρατηγικής σημασίας περιοχές κατάλληλες για τέτοιες συνεργασίες.

Σ' αυτό το πλαίσιο και ειδικά, με μεμονωμένες μόνο εξαιρέσεις, υπήρξε σχετική αδράνεια εκκίνησης της διαδικασίας, η Επιτροπή σε επιστολή της προς τον Πρύτανη στις 14.5.93 (μετά την απόφαση της Συγκλήτου στις 9.4.93 για συνέχιση του έργου της) και με στόχο την ενεργοποίηση των Μεταπτυχιακών Σπουδών έθετε θέματα και ερωτήματα, οργανωτικής και ουσιαστικής σημασίας προς τα Τμήματα, στα οποία όμως δεν δόθηκε η αναγκαία βαρύτητα και συνέχεια.

2. Παράλληλα, η Επιτροπή, επεξεργάστηκε Κανονισμό Μεταπτυχιακών Σπουδών (28.5.93), τον οποίο εν συνέχεια ενέκρινε η Σύγκλητος (25/6/93). Ο Κανονισμός προέβλεπε για μία πληθώρα θεμάτων που αφορούν τη δομή και την οργάνωση των Μεταπτυχιακών σπουδών, την οικονομική τους υποστήριξη, τα κριτήρια αποδοχής και τις υποχρεώσεις των Υ.Δ., τις υποχρεώσεις των μελών ΔΕΠ, καθώς και μεταβατικές διατάξεις.

3. Αναγνωρίζοντας τη σημασία των Μεταπτυχιακών Σπουδών αλλά και το γεγονός ότι βρίσκονται ακόμα σε αρχικό στάδιο και ότι υπάρχουν κρίσιμα βήματα, τα οποία θα πρέπει να γίνουν συντονισμένα για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι, η Επιτροπή οργάνωσε Ημερίδα στις 15.3.1994. Αντικείμενο: Η Δυναμική Μεταπτυχιακών Σπουδών-Ερευνας: Στρατηγική, Σχεδιασμός, Οργάνωση. Ο ρόλος του ΕΜΠ.

Ο Προσανατολισμός Μεταπτυχιακών Σπουδών: Νομικό και Θεσμικό Πλαίσιο, Οικονομική Υποστήριξη, Προοπτικές, Προβλήματα.

Ο Προσανατολισμός Ερευνας: Επιστημονικές Περιοχές, Ερευνητικά Προγράμματα, Διδακτορικές Διατριβές. Κοινωνικοποίηση Αποτελεσμάτων. Χρηματοδότηση.

Η Οργάνωση Μεταπτυχιακών Σπουδών στο ΕΜΠ: Ενιαίο ή όχι

πλαίσιο για όλα τα Τμήματα. Εμπειρία, Ιδιομορφίες Τμημάτων. Σχέση με Προπτυχιακές Σπουδές, Προγράμματα Εξειδίκευσης, Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση.

Η Συγκρότηση Ομοειδών Επιστημονικών Περιοχών: Μεταπτυχιακές Σπουδές, Ερευνα, Ινστιτούτα.

Στην Ημερίδα έλαβαν μέρος όλα τα Τμήματα του ΕΜΠ, το Τεχνικό Εμπλεκτήριο, η ΓΓΕΤ, ο ΣΕΒ.

Τα Πορίσματα της Ημερίδας (βλ. Β.Βεσκούκη, Ε.Παναγιωτάτου, 15/3/1995) δημοσιεύτηκαν στον Πυρήνα.

Απ' αυτά προκύπτει η σημασία συσχέτισης των Μεταπτυχιακών Σπουδών και της Ερευνας και η ανάγκη διαμόρφωσης κριτηρίων για την επιλογή επιστημονικών τομέων-κλειδιών, για τους οποίους θα διατεθεί χρηματοδότηση, και θα προσδιοριστεί ο απαραίτητος βαθμός εμβάθυνσης. Η ανάπτυξη των τομέων αυτών θα ενισχύσει τη δημιουργία ερευνητικών-εκπαιδευτικών πυρήνων, ενώ ο συσχετισμός τους σε διατμηματικό και διεπιστημονικό επίπεδο θα οδηγήσει στην καλύτερη αξιοποίηση των πόρων που διαθέτει το ΕΜΠ, άλλα ΑΕΙ και φορείς.

Σε ενίσχυση αυτής της προσπάθειας η Επιτροπή άρχισε την ελεγχόμενη θεμάτων που αφορούν:

- Τα Διατμηματικά Μεταπτυχιακά Προγράμματα Εξειδίκευσης.
- Τη σχέση Ερευνας-Μεταπτυχιακών Σπουδών
- Τα προγράμματα που οδηγούν σε Διδακτορικό Δίπλωμα, στο οποίο αποδίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα.
- Το καθεστώς, οικονομικό και μη, που διέπει την ποιότητα της διατριβής και την απασχόληση των Υ.Δ. στο Ίδρυμα.
- 4. Η Επιτροπή στις 27/2/95 υπέβαλε πλήρες Σχέδιο Κανονισμού ΕΠΠ, το πρώτο σκέλος του οποίου εν συνέχεια ενέκρινε η Σύγκλητος και διαβίβασε το υπόλοιπο στα Τμήματα για να εκφράσουν τις απόψεις τους. Εισηγήθηκε επίσης για τους στόχους και τη σκοπι-

Η Ελίτσα Παναγιωτάτου είναι Καθηγήτρια στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ.

μότητα ίδρυσης νέου Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Θεωρητικής Φυσικής και Εφαρμογών (23/3/95) το οποίο ενέκρινε η Σύγκλητος (5/7/96).

Η Σύγκλητος ενέκρινε επίσης (5/7/96) τη δημιουργία ΕΠΙ Μεταφορών και Συγκοινωνιακής Υποδομής.

Β. Η χρηματοδότηση από το 2ΚΠΣ για την τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Ενώ η παραπάνω διαδικασία βρισκόταν σε δυναμική εξέλιξη τέθηκε το θέμα των χρηματοδοτήσεων. Ο Αντιπρύτανης κ. Γ.Τσαμασφύρος, με εισήγηση της Επιτροπής (7.2.95), έστειλε επιστολή προς τα Τμήματα για την εκκίνηση της διαδικασίας σχεδιασμού και οργάνωσης Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Εξειδίκευσης, θέμα άμεσα πλέον συνδεδεμένο με την χρηματοδότηση από το 2ο ΚΠΣ για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Κατά την διάρκεια του εαρινού εξαμήνου 1995 η δραστηριότητα της Επιτροπής συνδέθηκε σχεδόν αποκλειστικά με την προετοιμασία για υποβολή προτάσεων στο 2ο ΚΠΣ, Υποπρόγραμμα 3, γεγονός που έθεσε όλα τα θέματα εσωτερικής οργάνωσης των Μεταπτυχιακών Σπουδών στο Ίδρυμα σε δεύτερη μοίρα. ΣΤαυτό το πλαίσιο η προσπάθεια στράφηκε σε δύο κατευθύνσεις:

Α. Συνεργασία με το Υπουργείο και άλλα ΑΕΙ.

Η Επιτροπή εκπροσωπήθηκε από την Ε.Παναγιωτάτου στην διαπανεπιστημιακή ομάδα εργασίας (Δ.Ο.Ε.), η οποία ολοκλήρωσε το έργο της στις 5/5/95. Η Δ.Ο.Ε για τις Μεταπτυχιακές Σπουδές έκανε αποδεκτές τις θέσεις του ΕΜΠ.

Β. Εσωτερικός Προγραμματισμός στο ΕΜΠ.

Η Επιτροπή συνεργάστηκε με την Επιτροπή Παρακολούθησης κατ'επανάληψη. Τα Τμήματα προσδιόρισαν ποιές επιστημονικές περιοχές τα ενδιαφέρουν (αυτές που έχει εγκρίνει η Σύγκλητος ή και άλλες) με την βοήθεια της Επιτροπής οργάνωσαν και συντόνισαν τις σχετικές διαδικασίες για την υποβολή προτάσεων για χρηματοδότηση.

1. Στις 20/6/95 η Επιτροπή υπέβαλε πλήρη πρόταση στη Σύγκλητο που αφορούσε:

Α. Χρηματοδότηση ήδη θεσμοθετη-

μένων Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων.

Β. Διαδικασία Εγκρίσης και Χρηματοδότησης νέων Διατμηματικών και Διαπανεπιστημιακών Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων

Γ. Διαδικασία Εγκρίσης και Χρηματοδότησης Προγραμμάτων που οδηγούν σε Διδακτορικό Δίπλωμα.

Η Επιτροπή διαπίστωσε τότε (βλ. εισήγηση προς τη Σύγκλητο, 20/6/95), ότι η χρηματοδότηση δεν αφήσε να εξελιχθεί ομαλά η πραγματική εικόνα της δυναμικής των δυνατοτήτων των Τμημάτων, όσον αφορά την δημιουργία Μεταπτυχιακών Σπουδών και αυτός είναι ένας ακόμα λόγος ο οποίος καθιστά απαραίτητη την πρακολούθηση της βιωσιμότητάς τους όταν αυτά αρχίσουν να λειτουργούν. Τα κριτήρια καθορισμού της επιτυχίας τους είναι ένα θέμα για το οποίο θα πρέπει να γίνει σχετική πρόβλεψη και εισήγηση.

Σ' αυτό το πλαίσιο, διαπίστωσε η Επιτροπή (βλ. *ibid*), η συγκυρία των χρηματοδοτήσεων δηλώνει περισσότερο παρά ποτέ την αναγκαιότητα σταθερής στρατηγικής και καθορισμού επιλογών και στόχων στο ίδρυμα. Η Επιτροπή αλλά και τα Τμήματα έχουν διατυπώσει θέματα που χρήζουν αντιμετώπισης. Τέτοια είναι η διεξοδική διερεύνηση επιλογής και ανανέωσης επιστημονικών περιοχών, οι οποίες στο πλαίσιο ευρύτερης στρατηγικής θα συμβάλουν στον εκσυγχρονισμό της έρευνας και της εκπαίδευσης, η μελέτη των αναγκών της αγοράς, ο ανταγωνισμός από αντίστοιχα προγράμματα σε άλλα ΑΕΙ, η σχέση έρευνας και μεταπτυχιακών σπουδών, η ενίσχυση επιστημονικών περιοχών που σήμερα δεν ενοικεί η αγορά, τα κριτήρια και τα προπαιτούμενα εισαγωγής μεταπτυχιακών σπουδαστών, η συσχέτιση, χρονική και ποιοτική των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών, ο συντονισμός των μαθημάτων, η διοίκηση των διατμηματικών προγραμμάτων, κλπ.

2. Στη Σύγκλητο τις 30.6.95, 7.7.95, 14.7.95 μετά από διεξοδικές συζητήσεις τόσο για το γενικότερο πλαίσιο πολιτικής όσο και για συγκεκριμένες προτάσεις καθώς και για τις ειδικές ρυθμίσεις για τα Μεταπτυχιακά Προγράμματα, εγκρίθηκε τελικώς η υποβολή προτάσεων για χρηματοδότηση για τα παρακάτω υπάρχοντα και νέα προγράμματα:

- Βιοϊατρική Τεχνολογία
- Φιλοσοφία και Ιστορία των Επιστημών και της Τεχνολογίας (ΑΚΕΔ)

και σε σχέση μ' αυτό το Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα *Ιστορία και Φιλοσοφία της Επιστήμης και Τεχνολογίας*.

- Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Εξειδίκευσης στα Μαθηματικά, Μηχανική και Φυσική
 - ΠΜΣ των Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, ΕΜΠ.
 - Περιβάλλον και Ανάπτυξη
 - Επιστήμη και Τεχνολογία Υλικών
 - Παραγωγή και Διαχείριση Ενέργειας
 - Διοίκηση Επιχειρήσεων
 - Ναυτική και Θαλάσσια Τεχνολογία και Επιστήμη
 - Πολεοδομικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός
 - Τεχνολογία Κατασκευών Παραγωγής και Αυτοματισμού.
 - Τεχνολογία Υπογείων Εργων
 - Αρχιτεκτονικός Σχεδιασμός και Χώρος
 - Συντήρηση και Αποκατάσταση Αρχιτεκτονικών Μνημείων και Συνόλων. Το πρόγραμμα θα δίνει 2 πτυχία:
 - Α. Συντήρηση και Αποκατάσταση Αρχιτεκτονικών Μνημείων και Συνόλων και
 - Β. Συντήρηση και Αποκατάσταση Αρχιτεκτονικών Μνημείων και Συνόλων με ειδίκευση στην Προστασία και Αποκατάσταση των Υλικών των Μνημείων.
 - Συστήματα Αυτοματισμού, με δυο κατευθύνσεις:
 - Α. Συστήματα Παραγωγής και Κατασκευών και
 - Β. Συστήματα Αυτομάτου Ελέγχου και Ρομποτικής
- Εγκρίθηκε επίσης το Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα *Λογική και Θεωρία Αλγορίθμων και Υπολογισμού*.
3. Εγκρίθηκε το πρόγραμμα που οδηγεί σε Διδακτορικό Δίπλωμα. Σ'

αυτό περιλαμβάνεται και το γνωστικό αντικείμενο της *Γεωπληροφορικής*.

4. Αποφασίστηκε ότι με την προώθηση των Μεταπτυχιακών Σπουδών δεν θα επιβαρυνθούν ο τακτικός προϋπολογισμός και ο προϋπολογισμός της Επιτροπής Ερευνών του Ιδρύματος.

5. Με φροντίδα των Τμημάτων, της Επιτροπής και του ΔΡ.Ε. Π.Χίνη, έγινε *συστηματική επεξεργασία της χρηματοδότησης για κάθε πρόταση και συμπλήρωση των Τεχνικών Δελτίων* Έργων τα οποία εν συνεχεία υποβλήθηκαν στο Υπουργείο (28.6.95).

Υψος προτεινόμενης χρηματοδότησης: 15.030.000.000 δρχ. Σ' αυτό περιλαμβάνονται (α) πρόταση για Διδακτορικές Σπουδές (υποτροφίες) ύψους 5.780.000.000 δρχ. (μέτρο 3.2.Γ), (β) η πρόταση για Υποτροφίες Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Εξειδίκευσης ΕΜΠ, ύψους 720.000.000 (μέτρο 3.2.Γ) καθώς και (γ) το Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών του Τμήματος Ηλεκτρολόγων, ύψους 1.300.000.000 δρχ. (μέτρο 3.2.Γ).

Μετά από εισήγηση της επιτροπής η Σύγκλητος (30.6.95, 7.7.95, 14.7.95) αποφάσισε ότι:

- Το *Διδακτορικό Δίπλωμα* θα δίνεται από το ΕΜΠ και ο τίτλος θα είναι *Διδάκτωρ Μηχανικός ΕΜΠ ή Διδάκτωρ ΕΜΠ*.

- Το *Ιδρυμα* δεν θα επιβάλει *δίδακτρα*. Σε *ειδικές περιπτώσεις* μπορεί να ζητηθεί για λειτουργικά έξοδα η συμβολή από την Πολιτεία, από Φορείς των οποίων στελέχη μετεκπαιδούνται, από αλλοδαπούς σπουδαστές ή ακόμα από την κατάλληλη για το σκοπό αυτό διαχείριση του προϋπολογισμού του ΕΛΕ.

- Το *ύψος των υποτροφιών* των σπουδαστών των *Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Εξειδίκευσης* θα είναι στο ύψος των άλλων υποτροφιών, τις οποίες δίνει σήμερα το Ιδρυμα.

Οι υποτροφίες θα προβλέπονται για 1 ή 2 χρόνια ανάλογα με τη διάρκεια του προγράμματος

Στη δεύτερη περίπτωση, η ανανέωση θα γίνεται μετά από αξιολόγηση των σπουδών των Μεταπτυχιακού Σπου-

δαστή με την ολοκλήρωση του πρώτου χρόνου σπουδών. *Σχετικός κανονισμός* έχει υποβληθεί στη Σύγκλητο (23/5/95) ο οποίος προβλέπει τα *κριτήρια αξιολόγησης*, καθώς και το θέμα παροχής υπηρεσιών από το Μεταπτυχιακό Σπουδαστή στη διδασκαλία και στην έρευνα.

1995-1996

Περίοδος μετά την υποβολή στο Υπουργείο Παιδείας των Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων.

Κατά τη διάρκεια της παραπάνω περιόδου η Επιτροπή δραστηριοποιήθηκε για να στηρίξει τις αποφάσεις της Συγκλήτου με προτάσεις για θεσμικές και οργανωτικές ρυθμίσεις:

1. Είχε συνεχή συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας από κοινού με την Προϊσταμένη του Τμήματος Σχολών κ. Ρ.Δραγασάκη για την έκδοση των Π.Δ. των Διατμηματικών Προγραμμάτων. Μέχρι σήμερα έχουν προωθηθεί από το Υπουργείο για έγκριση τα παρακάτω Προγράμματα:

- *Περιβάλλον και Ανάπτυξη*
- *Επιστήμη και Τεχνολογία Υλικών*
- *Ναυτική και Θαλάσσια Τεχνολογία και Επιστήμη*

2. Συνέταξε *Σχέδιο για τη Διοίκηση των Διατμηματικών Προγραμμάτων*, και τα *κριτήρια επιλογής Μεταπτυχιακών Σπουδαστών* στα Διατμηματικά Π.Μ.Σ. (Έγκριση Συγκλήτου 22/12/95).

3. Συνέταξε *Σχέδιο Κανονισμού Υποτροφιών σε Μεταπτυχιακούς Σπουδαστές και Υποψήφιους Διδάκτορες*. (Έχει σταλεί στη Σύγκλητο 23/5/96).

4. Εισηγήθηκε (23/5/96) τη δημιουργία *εκπαιδευτικών-ερευνητικών πυρήνων* στήριξης των Μεταπτυχιακών Σπουδών και της Έρευνας (Έγκριση Συγκλήτου 5/7/96) και τη διάθεση 400 εκ. από τον ΕΛΕ και τον Τακτικό Προϋπολογισμό για χρηματοδότηση προτάσεων διεπιστημονικής συνεργασίας από μέλη ΔΕΠ, Εργαστήρια, κλπ., οι οποίες θα αξιολογηθούν από την

Επιτροπή. Ο προσδιορισμός του περιεχομένου των πυρήνων θα έχει σχέση με σημαντικές για το Ιδρυμα και τη χώρα περιοχές που σήμερα αναπτύσσονται ανεπαρκώς και θα λάβει υπόψη και τα πορίσματα απογραφών, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη από το Γραφείο Διαμεσολάβησης ΕΜΠ. Η Σύγκλητος αναμένεται να συζητήσει το θέμα της χρηματοδότησης το ακαδημαϊκό έτος 1996-97.

Η Επιτροπή είχε και με παλαιότερες εισηγήσεις της προτείνει τη δημιουργία ερευνητικών πυρήνων στήριξης των Μεταπτυχιακών Σπουδών (βλ. Ημερίδα για τις Μεταπτυχιακές Σπουδές, ΕΜΠ 1994, Α.Βεσκουκή, Ε.Παναγιωτάτου, Πυρφόρος Σεπτ.- Οκτ. 1995, Ε.Παναγιωτάτου, Ημερίδα για την Ανωτάτη Παιδεία, ΕΜΠ 1995).

5. Εκκίνησε τη διαδικασία διάρθρωσης *Γενικού Οδηγού Προγραμματισμού και Οργάνωσης των Μεταπτυχιακών Σπουδών*, ο οποίος θα αφορά *ζητήματα γενικής σημασίας*, όσο και *εξειδικευμένες κατά περιοχή και Πρόγραμμα ανάγκες*.

Για το σκοπό αυτό η Επιτροπή συνέδρισε με τους Συντονιστές των προγραμμάτων (13/9/96) από τους οποίους ζητήθηκε η *αποσαφήνιση των μαθημάτων*, ο καθορισμός των *διδασκόντων*, τα *κριτήρια ομογενοποίησης των σπουδαστών*, ο προσδιορισμός των *προαπαιτούμενων*, η *διερεύνηση της αγοράς*, η *διερεύνηση της αναγκαιότητας και της βιωσιμότητας των προγραμμάτων*, κλπ.

Η συγκρότηση των Μεταπτυχιακών Σπουδών και η επίλυση εσωτερικών ζητημάτων είναι κριτικής σημασίας ζητήματα τόσο για τη μελλοντική αποτελεσματικότητά τους, όσο και για την *προετοιμασία τους εν όψει των νέων Τεχνικών Δελτίων* (Σεπ 1996) και την *εκ νέου υποβολή προτάσεων για χρηματοδότηση*, η οποία αναμένεται πριν το τέλος του 1996.

Τα ζητήματα λοιπόν αυτά εκκρεμούν και πρέπει το Ιδρυμα να δραστηριοποιηθεί για την καλύτερη δυνατή επίλυσή τους, ούτως ώστε η επένδυσή των προσπαθειών που έχει γίνει μέχρι σήμερα να έχει θετικό αποτέλεσμα.